

Өртээ 3 көлөск

Албаниян аян-чорун боюнча турган хундерде Чехословакиянын согушуну «Взузласнай» ирайрадин манифестациялар, «Чангус энтин болаш киди ажилдажылгандин доску бадиктал», «Чуректин ханамандин ужуражылганлар», «Москвалдин чаа самалдар», деп улут дегер-баске улут турган. Чехословакиянын «Гузе право» согуш М. С. Горбачевтин аян-чорун куртун амядараалыга улут Солушукун болган деп билжени.

Польшанын «Трибуна люду» согуш: «Де тургусту нушукун Совет Эвилени бил социалистиг курттарын арамизда киди ажилдажылган иш салдыры чолерер Совет улуттурку социалист курттарын арамизда бугу волитиктиг системаде деп эрегени болган Сот-Боттариниц журмуна харысала-ниц болур чоруктун улзени эргени боттандыры чоруларын чугулданы база катал демдеглени» деп билжени.

Албаниян аян-чорун боюнча турган хундерде Чехословакиянын согушуну «Взузласнай» ирайрадин манифестациялар, «Чангус энтин болаш киди ажилдажылгандин доску бадиктал», «Чуректин ханайжылган ужуражылжылган», «Москвадин чаа самалдар», деп улут дегер-баске улут турган. Чехословакиянын «Гузе право» согуш М. С. Горбачевтин аян-чорун куртун амир-даралыга улут Солушукун болган деп бизжиз.

Польшанын «Трибуна люду» согуш: «Де тургусту нушукун Совет Эвилеин би социалистиг курттарин арамизда киди ажилдажылган иш салдыры чолерер Совет улуттурку социалист курттарин арамизда бугу волитиктиг системаи деп эргекин болган Сот-боттары-ниц журмуна харыскаланыч болур чоруктун улелизине боттандырыр чоруларынч чугулданы база катал демдеглени» деп бизжиз.

хүхдээ алгын шинтирээрнийн
түүсдээсээ дээш контроль
чогуур кичээгөйин угла-
вийн туурар. Ол Министр-
лар Чөүдөлийнин алпардын-
да, күрүүе органирында,
хооррайтүүсүмнарда эе ту-
руушуушунуун чорун тура-
ын ханы сайгарын кеер
ужурут.

Министрлар Чөүдөлийн
Дарганын бири ораахын
эеи К. А. Маспик-оол ха-
рында турар алпардын
эи ханы айтырларын ам-

**ТОДАРГАЙ АЖЫЛ-ХЕРЕКТЕРЖЕ,
КИЖИЛЕР-БИЛЕ АЖЫЛЧЕ УГЛАНЫ**

(Эгези 1-ги, 2-ги арыннарда).

даа чадир сайгарийн бидийг анзаах. Кухуура, Чирьамынхайн, Калхын камгалд, министертбайрларийнх, уугуучууларыг ажлаа эдэ тургуураар дээш бөхий бидлийн нөгөөдөн салбайр турар. Озайтуурыгларын шигитгэрээр, хөгс улам наакейлгй болгаш шугууруу болур, ажыла шала эрэгтгелдэн айтыр чорукчу болдурбас жүжүруг.

Министрлер Чогулунда
Дарганинын бирги оралачы-
мыз, Агрозутурукчумо дар-
газы ош М.Е. Абрамов-
туш ажылынын ханымы база
турушту четтес. Ол АУК-
ти хөгжүдөзүмүн үнөзүн
кол айтырларычте толдарай
ханымайын, келир үзмө у-
ланган чамдык айтырлары
контрольга албайн. РСФСР-
нин Агрозутурукчумоунун
өскө-даа төп оранкынын
мурунга айтырларынын өзүнч
олташ маажым турузуп тур-
тур. Көздөнүн сойлап хөг-
жүдөзүмүн айтырларынын
ам-даа четтес шийитиреп ту-
тур. Ол РАУК-терин прак-
тичте ажылды бүгү талаам
база ханы сайгарар болгаш
ону эде тургузынгы билди-
лиг салдар чедирер жүрүлү.
Кадрлар-бие ажылга докта-
мал болмачылыг болгаш ту-
тунуп билчир четтес, айтыл-
дуужар аргаздан оожум чай-
дап турар.

Министрлер Чуволлинниц Даргавинцын оралахчык эш В. П. Болбаттын ажылында тарамык, хой чүве куулаалар, айтып сургаар ак элчиш эвес. Ол туугу чогуулуун кижилерин күш-ажылы организастаарын-че толугайы айткыргалары-че улам ханыйлаар, оларга чокм болур жүжүрүг. Оң партия обкомунуң, хооромунуң, райкомнарнын киял-дистери-биле, хоорайтуку-комнар-биле ажил-айгыжи сымыл холбаазы кошкан.

Министрлер Чувашиянын Даргалинын орадакчына, Курпаланын даярлаагын ош Д. С. Министр аймакын түшүп өлө тургузуп турар. Алаа ажилда бүтү чүтүлө сайгарыл, хаара туулаа, белик организаастык чорук болгаш ажилдын культураагын четтес. Ол районнарийн экономикагын болгаш социал көжүздөниин айтыргыларын бүт талаагын ханы сайгарыл өөренир, чер-черин партия, совет органиары-биле, минис-терстволар болгаш ведомстволар-биле аял-чычы бол дамчылаа жарылаагын болуп ужурут. Курпаланын аппараларнын деминг ажилдааринче кичтөнгөйин улгатыгыр херек.

[illegible]

РЕСПУБЛИКАНЫ проф-
эвилел органы арде
тургустунушкуну шуш-
пен боттардын турар. Проф-
обчовууделин, профиле-
лер обчоварынын ажилда-
ла кескү бурунааралашкын
козубейн турар. Профилел
караларында айтырлар-
мын шинтирлеринге чамы-
салаа чакырлер болгаш
аргалар, эрги чамаларына
коздал, ужуз эдегир бол-
гаш саазын-саазыг сүрө
чоруктар ама-даа кой
бооп турар. Чегестер-биле
эптегир чорук оларда ама-
даа бар. Профобчовууделин
даргаам ш Ш. П. Куулар
профилелдеринин куудук
эвеноларынын ажил-херек-
теринге чедир чамыдавын,
карларын ажилга тодаргай
болгаш кичинедейлн болу-
рунче углавын турар. Оон
бодунун ажилынын түншөл-
көсүн шүгүмчүлөкчн бау-ба-
ла сайгарын көөрү четпес.

Профбондлар — профсоюзларнинг обкомлари, экономкизи, социал-аммодарал, кишиликчи сорулгачи шинтиривичине улам икейил киржи, атайа ботариимди аралгарла жаз эредине дэштиге ажыгаар.

боттарының кыйгай макта-
ларымыдан, бот-оогууртты-
лар чоруктан дуген чалла-
ар, бодуну ажилы, шиги
херекке болуну салымчы-
ны шугуучулукке бу-буле
узелел кеурине эсерине,
болуну келешине, яа-
лаа болуу партыйлыкныкы-
агдор оралдашпазы эркек
чугула.

Министерстволарың бол-
гаш ведомстволарың уау-
ругуларың аягыңа
нигизин-бизе усадың
туугаш оларың чакы-
рыктары боттарың кылар
чугулу толарады биле-
ниңиң, эскердиң—ажылды
роздарың эрги хевирлерди
ден чарың чадап турарың-
дай чедир кыдымгаан
чугуларың чайладырыңа ха-
рыссыларың кошканнадың
оларың хей кезин ийкеп-
лэй эде тургустуушукунуң
ам-даа кырбон эде чууалап
болур. Эде тургустуушук
шымдаа олордуң чакыры-
мың (эштер М. С. Комму-
С. Г. Краснопольс) шындар
ажылдарың сапаларга уху-
р

жылдары саялаалар ууруг-
таарышкан. Мында
бодан болуу дег айткан
министрлер ба оларын ший-
пирлери биле республиканын
Дэди Советинин Президиу-
му, Министрлер Чөүөлү
пшыгы аймактар ууругу,
«Россия», «Хадыт», «Хөнд-
гей» сохоттарынн дирек-
торлары турган аштер А. Н.
Вайгачаков, И. Н. Горбачев,
В. С. Чимба олар аймакын
угбаан. Ындыг фактылар
чагыс авес. Ол чте бооп
турмуш? Чте дэрге ха-
мырны мурунда партия
хооркору, райкомдар, хо-
ридукчулар чадикта
ажылдагый кадрларынн
ажылчыча чымыл кирбей,
оларын хөдөл кылбаа
чүтүлери чогуур үезинде
аскербей, оларын этпей,
олар боттарынын турушта
нын кошкандыг агелей бер-
генде, оларга тодагарг дуа-
ны көгүөспей турарында.

[illegible][illegible][illegible]

ларга демократтык хөсүр-
лерин улам калбартып хе-
рек. Адамзатка республи-
калык хөргөскүчлөр энде-
лиде болгаш айлаа загырт-
кан организацияларга демо-
кратиядагы талаа-биле
өзөш өскөргөсүр болгон.
Чамаш райпо ларгалары
кооперативтик ажил-хөректө-
рин чаксаан шинтирлээр,
хуучдарынын чыгыларын
күсөдиринче даалаша, олар-
нын мурунгу чогуур үезин.
де өтүч кылбай турар.

Нийтлэгдсэн демократич-
длыгаш партия, совет бо-
гаш ажил-аргь органи-
ны, оларын каадрларын
качаар ажилал турарын-
контроль дугайдаа айты-
рыгын, ТХ-нын Пленумнаа
айтыкын ышкш, чаа буу-
длыа тургуузу турар.

Партия обкомуну бюзунуң болгаш секретариатын хурдаларына СЭПП хооромунуң, райкомнарынның бирги секретариатынын өчтетчирин чыгалажып көрүп турар. Обкомун эрткен пленинги, профбөлүмдү болгаш ВЛКСМ обкомун ажылыны ажык-чарык чыгаруу четпес, министрстволарда болгаш ведомстволарда ол барык чок. Тайы Бай-Тайга, Сут-Хел, Тоң болгаш чамдык еске-да

Конпартиянын партия, совет, ажил-агый органныр, хей-инини органиациялар бот-тарын ажилын дугайы чурттакчы чоңа кошкан диндилер турар.

[illegible]

Журналисттериниң чуудалыныҥ барымдаалыҥ болоттуҥ болуру азем малдыҥ информацияларын чепсептериниң удуртукчуларын харымсалга хей катал кер. Болушукчуларын

шүгүмчүлө дутайдын.
Ыйлагы айдандан оз
бисте ам-даа четпес көжүк
турар деп дорту-беш чууга-
даар көрөсү, СЭКП обкому-
нун, хооркомун, райком-
нарынн плenumларынга,
партия организацияларынын
хей кезинин хуралдарына,
уус депутаттарынын Совет-
теринин сессияларына шү-
гүмчүлө ээлеш болуп тусар

[illegible]

Чамдмжг уадуртукларын алдыга шүтүмүлдэи хэлсээ худас азы ону таарымнаа албаат ту турарыны фактылары-биле ховар эвес таарымн турар биле, олар боттарынын ажылын болташ болун ап чоруп байдалыа бог-шүтүмүчлүкчи, боттуг бау-бисе үнелен көрбөй турар. Боудуну алдыга шүтүмүчлэди СЭКП Варын-Хемчин болташ Току райкомпарин секретарыла зитер В. С. Нурсал болташ С. М. Монгуш, Бай Тайпа болташ Теджаан райхүүтсокпарин секретарыла зитер В. Х. Суго-Маамар болташ И. У. Уепун, министрлер зитер А. С. Сеидрен болташ С. К. Буянды олар таарымнааи хэлсээ ап турварлар.

Ажик-чарыг чорукту бол-
гаш шүтүмүчүлүккө жөгүдө-
нүнө паралаа, төлөсөинө
болгаш радио чугула зерин
өзүсү турар. Республика со-
лунарынын арыныраа, те-
леридоадамчылыкта ла р да
мурункузууаан дидим-биле
чугула эйтырыгырын кө-
дүртү турар. «Шыя» болгаш
«Тувинская правда» солун-
нарын шүтүмүчүлүккө чү-
дөрүн партия обком болгаш
республиканын Министрлер
Чогуулун дөткөт турар.

Чөвүлени дөткөтүп турар.
Оңон биле кадык парналгаа
эле тургустуунушкун оожом
чоруп турар деп демелгээр
херек. Социал-экономика
жөүкүдө болгаш чоңуну
жизнелеринин айтырмалары
ны талавы-биле солунарла
чүүүдөр болгаш телерадио-
дамчыдыларга эле тур-
густуунушкунуну туржуз-
дан кылган ханы сайгарылга
чок болуп турар. Бузургу-
енин чаарткычтарынын, му-
накчыларынын дугайында са-
гышка згып калыр раскал-
тар кончүк эвээш. Эле
тургустуунушкуну ботпан-
дырып чорудуп турарында
аңкы ажыкпзганын бичи-
лээр.

ёки дуржуклигин бичин-лаа
 боз ақи чүүлэрин чөлсө
 көргүзүп, базар пропагандасын
 өткөрүп турар, аш-ашаа, кол-
 лекторлардын аймадарында
 да булуруле, социал инсти-
 тулар, институттик ажал-хө-
 керлердин чинтирлэринде
 өзүш өзсө солун чүүлэри
 көтүп кээп турар. Час-
 чуудун ол өзүмөри маас-
 салып информациянын тел-
 сектеринин детинкезис ал-

турдуурдиге кичкөөн
 салыр хөкө. Шолала
 өрөдиге черлеринге,
 жетер колуктегерин,
 жетер турмуш киниял-п-
 тигин, култура-массе-
 болгаш күш-култура-со-
 хөмөчегерин интернаци-
 лизмин исеялары-биле
 ыдып, өзилдешкен
 гаш автономну рес-
 публикаларга тураскааткан
 терин, декадларын, ин-

ган район чугула.

Тайыр солунарнын редакцияларынын аялында шыгынчы чечестер бар. Оларнын эде туругустуускуну боттадырчы чорударына, чечестерин болгаш чсаир кылдынан чуудерин ажып эртерин чечсе ажыгыл турар. Партия Тайыр Укугун Чоо Чоон-Хемчик, Ст-К. Барыш-Хемчик райкомдарынын бироролары 1986 чылда боттарынын парлалга ортанынын чачыс-дза шугумчуларын чуудерин дегкин-зоонер, Солунун ролон бедеричане чогутур кичиз-гейин эштер В. Д. Куркутов, В. С. Негелин, Ч. Х. Ооржак, М. Н. Ооржак, Б. С. Нураст

дионалыч найралл кечкири уругучу эртеричи че-ла.

Эренинчилерин бол студенттиерин надин составин ооренин көор, дигатер керек. Дээди лаг ортума тусай ооренин чечеринин студенттерин болгаш сургулдунун болгаш тывалар, хузуу оор болгаш ооринационаларын тывээлекчи болг турар. Республика чонунун амгы учурунгустан надионас шыгача хамаарыштыр ал бол дегинигуу тапымчы болг турар. Ындыг болжок чамдик ооредиле Меринде тывалар, а еске

де орус бошаскеске да национализмдин төлөксөчүлүгүнүн колдады өөрчөнүп турарын аналгз көрсүксн. Кызылдын башкы институтуна, Красноярскийн кезде ажал-агыш институтунуң филиалында өөрчөнп турар кижилерин 71 куузу тудан чонукт төлөксөчүлери, а политиктингт институт филиалында болшас тааоорук техникумунда өөрчөнп турарларын 68 куузу орус бошаскеске да национализмдин төлөксөчүлери бооп турар. Ону таарыштыр көр херек. «Бурнугар», «Ленин» кийи оруку, «Кызыл таараан», «Саян», «Фок», «Ка-ра-Хаа» союзотарын удурутчуларын болшас кол специалистеринин составында. Бин-Хем РАУК-туң, аналбуудурулгун, «Тыва ту-кижи бузугуне онаа алдырга барык 4 катан ырылган. Кеминг херектер чорук 1,4 катан ырылган, арагага хараа олуручруктар 4,6 катан жезин. Арагаалашкыннын жуулдан ө-бүсөндинде лыр чорук эвожон, аны аам иелери эрежелер ачтыргыламын, алаагага чыгарыламын, кээс туура чангыштын кээс үн эвожон. Республиканы уусе ажал-агышнын ларында ажал үезинин дини жексүзү-биле жезин. Бу бүгүн чедип ырыга арага аймаан тапнал садар чуруму ту кийи идингил болган республиканын чурт чонунуг хей каан чурт чар. Амыг үезе 163 чур чыгар черлерин 90

дуга тrestиян болгаш еске-
даа коллективтерин апа-
раттарында аны-агыг на-
циянын кижилери аймаалар
турар-даа болза, оларын
депаштуу чоругу мегедеге
дүшпөй турар. Ылыгдыл
депаштуу чоругу Респуб-
ликадагы мунуш болгаш
барнын районнарыче бол-
гаш еске-даа надыктар
нын тазалыкчилери башкы-
ларын, экичилери болгаш е-
ске-даа специалистерин арба-
дыр чорудар журадуз бис.
Школаларга болгаш өөредиа-
че черлеринге орус дыл баш-
кыларынын шынарын эки-
жидеринге кичээтпей салыр
херек. Белгилерин, кура-
нын, орус тилине кусту-
руу, оруска наастан турган
орус дымды чоюнуз турган
турар черинин айды-биле
улуг уусуска өөредирин кал-
бартыры чутуза.

Кызылда болгаш чамдык чурттакчылык черлерде атуу совет таңчылары, бауларлары адекейлик негиздериниң орунуга, шаамда Түрүк-түмүккүл элдиниң

Тыгаса демдегеп эрттирип чордоп «шага» байырлаа. дариин кандиг-даа чаа утка кирбейи катеп байырап демдегеп апарган. Ажыл-чы чоңун, амыктарын ки-жизилгилесте уаустун эргиде чаагы чачындары аягыгач болбайи кошошчу. Ычым болажок кошошчу амыкыраадын амиле тыгаса келген байыралардын, ошонкары клубтарын, театрларын синааларына, хейтин черлерине ала-ла ол хемер кертупе бозорге шын эес болуп. Ычнаткан олар, амгы совет бозулдарга бо-дарга, исеи-поликита тала-ам-биле мынды-ла амыкты эес дээрзи билдигир.

Биз АЗА бир айтырчү та-
йын. Соолук чымылары
«Мамк-суугутук» зер-
деш деп алаар черлер база
матар тыптын көзү турар
апырган. Чамдык удуртук
ажылдакчылар ниде багай
чүү боор деп санал турар.
Бооп турар болушукуннары
олардын партияжы, айгы тал-
дык-биле туруштан үнөлөп
билбесон өз клереттин турар.
Тус черинч эрге-ажык
болаар, шамжык-чүдүмөң
артык шамжык, артык
туура мадагал аймактар
руктардан кижилерин уел-
боолайнга болгаш сепкил-са-
гымынга националистичи хою-
нер турустунар дээрин
дорт чүгүлөөр керек.

Нийтлэн-биле сорулгаар бидилдигр: совет улустарын нийгмийн байрлал болш акы-дууналшмын чоруюн баулуна амычмы чоинуу кижилэйтэни куштелдирер, национализмн болш шовинизмн калдыг да илергэйлэшкенине ойтур шавышмыны бээр. Кижилдер интэрнационалы улам-медерели болш патриотку чорун хевирлэ тургузарына чогаалдыч эвилелдерин ажилын идентэйжидур херек. Чогаалд тургузуп турар ажилдарын идейлг болш уран-чечен децнейл дэш чогаалдычын, чурукчуларын, композиторларн болш артис-терин аразына бот-боттарына негелдлг, принципадыг болш харысалаг-лыг болур чорукту тургуза-рыг чугула. Уран чүүл чогаалдыгмына уэльсннн кы-ларыны децнейл кудуула-нында сөөлү уеде куудушмыларыг номнар, чуруктар, шиншлр, музыка чогаалдары аразылашына удуур галдына куштелдирини инити организацналар база куш-ажычы китиринг агаралын, дуларинг кужун боуулам доу амытлар Хоойу-дурм ками органицарнын удуртукчолштер А. Г. Роголов, Кара-Сал, Ю. П. Слюков, А. Д. Ховалыг бо-лнч амыкында таптал-жонкан чорукту чыйла-дал турарлар. Оларын тул турар колескэ хоойу-дурм болш м-чорум быжылталшыны демонист коныш ку-турар. Оларга бот-бот-таны негелдлг, частны-ны болш четистер амыкын түнелдерин шүгүмчүлелдг бау-бил-литативе чоруктар бар, уламында чамдык да-мачкылар хоойу-ду-наржыны-биле амыкы-га-дууалдын өмөр а-турар. Бо бүтүдэ ш-түнелдерин амыл-луг.

[illegible]

